

Duurzaamheidsbeleid gemeente Bergen 2017 - 2020

20 februari 2016

Samenvatting

Dit Duurzaamheidsbeleid zet uiteen wat de inzet is van gemeente Bergen om de samenleving te verduurzamen en geeft aan wat de speerpunten en acties van de gemeente zijn bij het creëren van een duurzame - en groene economie. De gemeente Bergen neemt verantwoordelijkheid in het klimaat- en energievraagstuk en ziet duurzaamheid als een kans voor economische groei. Op deze manier wil Bergen een bijdrage leveren om de wereldwijde opwarming van de aarde en de toenemende vraag naar grondstoffen te verminderen.

De gemeente Bergen heeft hoge ambities op het gebied van klimaat en duurzaamheid. De uitdaging met betrekking tot klimaat en duurzaamheid is fors en zal alleen maar verder toenemen. In een eerder stadium heeft de gemeenteraad al besloten om in 2030 energieneutraal te worden. Vanuit het vigerende beleid en het 'Actieplan voor energiebesparing en duurzame energie in de regio Alkmaar 2015-2020' zijn de bestuurlijke doelstelling van Bergen:

- 20% CO₂-vermindering te realiseren in 2020 ten opzichte van 2010;
- 20% energie te besparen in 2020 ten opzichte van 2010;
- 20% duurzame energie op te wekken in 2020 ten opzichte van 2010.

Om deze doelstellingen te bereiken wordt de lijn uit het vigerende beleid doorgetrokken. Samen met samenwerkingspartners, inwoners en ondernemers is de weg naar energieneutraliteit en circulaire economie besproken en de resultaten zijn verwerkt in de projecten die in de uitvoeringsagenda zijn opgenomen. De uitvoeringsagenda is opgebouwd uit 3 hoofdthema's:

1. Duurzaam wonen en leven
2. Duurzaam ondernemen
3. Duurzame gemeentelijke bedrijfsvoering

De hoofdthema's sluiten aan bij de opzet van beleid van de BUCH gemeenten. Elk hoofdthema heeft eigen speerpunten en projecten die daaronder vallen. Op deze manier blijft het overzicht in BUCH verband bewaard en kunnen de resultaten ook helder worden gepresenteerd.

De komende vier jaar wil de gemeente Bergen binnen de hoofdthema's prioriteit geven aan het verduurzamen van de bestaande bouw, opwekken van duurzame energie, maatschappelijk verantwoord ondernemen en de circulaire economie. Daarnaast wordt in het hoofdthema 3 ook aandacht gegeven (o.a. bij de ruimtelijke inrichting) aan maatregelen die anticiperen op een veranderend klimaat (klimaatadaptatie).

De energiebesparings- en duurzame energie opwek-opdracht is een enorme uitdaging. Er zal ingezet worden op met name zon en wind als bron van duurzame energie. Daarbij wordt het beschikbare biomassa benut als grondstof voor de circulaire economie en opwek van duurzame energie.

De HVC heeft een berekening gemaakt van de verwachte resultaten in 2020 van zowel de energieprojecten van dit beleid en de landelijke trends op dit werkterrein, deze zijn:

- De CO₂ uitstoot is in 2020 gedaald met 16% in vergelijking met 2010 (van 170 naar 143 kton)
- Na uitvoering van de projecten is het energiegebruik in 2020 gedaald naar 17% t.o.v. 2010. (van 678 naar 562 Giga Watt uur, GWh= 1 miljoen Kwh).
- De productie van duurzame energie is t.o.v. het totale energiegebruik in 2020 toegenomen tot 25%, indien alle projecten doorgang kunnen vinden (in 2010 was dit 4,5%)

Met dit beleid en programma komt Bergen redelijk dicht bij de doelstellingen van 20% verlaging van CO₂-uitstoot en energieverbruik in 2020 ten opzichte van 2010. De hoeveelheid duurzame energie opwekking (25%) ligt boven het gestelde doel van 20%. Dit is volledig afhankelijk van het doorgaan van de voorgestelde duurzame energieprojecten op gebied van zon en wind. Indien deze projecten niet doorgaan zal dat in 2020 resulteren in een geringere verlaging van de CO₂-uitstoot. Om de haalbaarheid van duurzame energieprojecten te vergroten wordt voorgesteld om een Duurzame investeringsfonds in te stellen om voorinvesteringen van projecten te kunnen overbruggen.

Voorwoord

Duurzaamheid in versnelling

De ondertekening van het klimaatakkoord in Parijs heeft het onderwerp duurzaamheid omhoog doen schieten op de agenda. Bijna alle wereldleiders erkenden gezamenlijk dat we voor een enorme uitdaging staan die we alleen met elkaar het hoofd kunnen bieden.

Sindsdien is ook bij de Nederlandse overheid een andere wind gaan waaien: ontkende minister Kamp, in het begin van onze discussie over wind op zee dat de locatie IJmuiden Ver nodig zou zijn, een klein jaar later tekent hij nog veel meer locaties ver weg op de Noordzee als potentiële locatie voor windmolenparken.

Ook de provincie maakt grote sprongen en helpt ons gemeenten om in kaart te brengen welke impact duurzame opwekking van zon en wind op het landschap in Noord Holland zullen hebben. En onderzoeken zij met ons hoe we de transitie kunnen maken van gas naar andere warmtebronnen.

Iedereen zal de aankomende jaren gaan merken dat we dingen anders gaan doen om met elkaar te zorgen voor een gezonde leefomgeving. Dichtbij en op andere plekken op de wereld. We gaan van het gas af, we gaan al ons afval hergebruiken, we gaan producten 100% circulair produceren, we gaan zelf energie opwekken. Om daar te komen, is het nodig om nu stappen te nemen. Niet meer met een beleidsveld duurzaamheid, maar met de hele gemeentelijke organisatie, met onze ondernemers en inwoners.

Het is een spannende tijd die voor ons ligt als het gaat om het halen van doelstellingen. Maar het is ook vooral een intrigerend proces van vernieuwen, opnieuw uitvinden, durven en doen!

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
1. INLEIDING	5
1.1 Wat is duurzaamheid en hoe bakenen we het af?	5
1.2 De continuïteit in het duurzaamheidsbeleid	5
1.3 De mondiale energie-opgave	5
1.4 Beleidsvorming en uitvoering in BUCH-verband	5
1.5 Samenleven en participeren	6
2. DE BASIS VAN HET BELEID	7
2.1 De voornaamste taken en afspraken	7
2.2 Duurzaamheidsbeleid 2012 - 2016	8
2.3 Inwoners, ondernemers en raad	8
2.4 Klimaatadaptatie	9
2.5 Circulaire economie	9
3. STAND VAN ZAKEN 2016	10
3.1 Monitoring, overall CO ₂ -emissie en energieverbruik	10
3.2 Opwekking van duurzame energie	11
3.3 Besparing van energie	11
3.4 Vermindering van de CO ₂ -uitstoot	11
4. PROGRAMMA 2017 - 2020	12
4.1 Doelen	12
4.2 Hoofdthema's	12
4.3 Werkwijze	12
4.4 Duurzaamheidsagenda	13
4.3 Hoofdthema 1. Duurzaam wonen en leven	15
4.4 Hoofdthema 2. Duurzaam ondernemen	17
4.5 Hoofdthema 3 Duurzame gemeentelijke bedrijfsvoering	19
5. Totaal overzicht en effect van het programma (energie)	22
5.1 Effect op CO ₂ uitstoot	22
5.2 Resultaat van het programma 2017-2020	23
5.3 Conclusie	25
5.4 Evaluatie en monitoring	25
6 PERSONELE INZET EN BEGROTING	26
6.1 Duurzaam wonen en leven	26
6.2 Duurzaam ondernemen	28
6.3 Duurzame gemeentelijke bedrijfsvoering	29
6.4 Totaal overzicht benodigde budget	31
6.5. Borging	31
6.6. Lokale en regionale samenwerking	32

Bijlage 1: Ontwikkelingen energiegebruik en duurzame energieproductie tot 2020 (HVC)

Bijlage 2: Samenvatting interviews stakeholders en inloopbijeenkomst

1. INLEIDING

In deze beleidsnota is vastgelegd hoe in Bergen met duurzaamheid wordt omgegaan om uiteindelijk in 2020 goed op weg te zijn naar de energie neutrale gemeente die Bergen in 2030 wil zijn. De beleidsnota wordt door de gemeenteraad vastgesteld voor een periode van vier jaar. Los van deze nota wordt in een bijbehorende uitvoeringsagenda omschreven wat de concrete acties zijn om het beleid uit te voeren. Omdat er direct en concreet wordt ingespeeld op de beweeglijke werkelijkheid, heeft de uitvoeringsagenda een looptijd van een jaar. Het college van burgemeester en wethouders stelt deze uitvoeringsagenda jaarlijks vast en stuurt deze ter kennisneming aan de raad.

1.1 Wat is duurzaamheid en hoe bakenen we het af?

Het VN klimaatpanel heeft het begrip ‘duurzame ontwikkeling’ als volgt gedefinieerd: *“Duurzame ontwikkeling is de ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen”.*

Dit is een containerdefinitie die op gemeenteniveau in zijn breedte eigenlijk niet is te hanteren. Gemeente Bergen wil zich daarom toespitsen op duurzame onderwerpen die concreet bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelen voor 2020. Het collegeprogramma staat een pragmatisch beleid voor. Daarom wordt er geprioriteerd op de inzet. Een beperkt aantal doelen geeft een grotere slagkracht in de uitvoering dan een lange lijst.

1.2 De continuïteit in het duurzaamheidsbeleid

Net als in het voorgaande beleid is deze nieuwe beleidsnota mede gebaseerd op langlopende overkoepelende wetgeving en afspraken die gemeenten hebben gemaakt; afspraken met regionale partners als regiogemeenten, lokale belangenorganisaties, woningcorporaties, ondernemers- en bewonersverenigingen, en met rijk en provincie. Met de ondertekening van het Burgemeestersconvenant in 2015 heeft Bergen zich gecommitteerd aan het Europees kader. De uitvoeringsagenda kan gezien worden als een momentopname in de lopende zaken. Een aantal projecten is (op hoofdlijnen) al gestart in de vorige beleidsperiode en bevinden zich in verschillende fases, van vooronderzoek tot uitvoering.

1.3 De mondiale energie-opgave

De belangrijkste opgave komt voort uit de klimaatafspraken: om binnen de maximale 2 graden mondiale temperatuurstijging te blijven (zoals het akkoord van Parijs voorschrijft) moet er opgeschaald worden in de reductie van de CO₂-uitstoot. Deze afspraken impliceren een stevige taakstelling! De invloed die een gemeente heeft op deze opgave is echter beperkt. Naast de eigen inzet van de gemeente zullen ook inwoners en bedrijven een bijdrage leveren. De kracht en de macht van rijk en provincie zorgen voor de grootste reductie van broeikasgassen.

1.4 Beleidsvorming en uitvoering in BUCH-verband

Bergen, Uitgeest, Castricum en Heiloo hebben per 1 januari 2017 hun ambtelijke organisaties samengevoegd. Dit heeft gevolgen voor die aspecten van verduurzaming die de gemeentelijke bedrijfsvoering aangaan, maar ook voor de vorm en inhoud van de vier versies van het duurzaamheidsbeleid. Dit beleidsstuk anticipeert daarop. De hoofdthema's zijn gelijk aan het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Heiloo. Het verduurzamen van de gemeentelijke bedrijfsvoering wordt een BUCH-aangelegenheid; een gezamenlijke opgave van de partners.

1.5 Samenleven en participeren

De rol van de gemeente is sterk aan het veranderen. In zaken als handhaving en wettelijke taken blijft de overheid directief, maar duidelijk is te merken dat bij het ontstaan van initiatieven de gemeente eerder de rol van partner vervult. Dan gaat het om meedenken, faciliteren, stimuleren en vaak ook participeren in ideeën die door anderen zijn gelanceerd. Dat moet ook, want het grootste deel van de duurzaamheidsopgave ligt buiten het bereik van de lokale overheid: bij inwoners, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. Maar omgekeerd gaat Bergen zich weer inspannen om die partijen te verleiden om te participeren in duurzaamheidsprojecten die –mede door de gemeente worden uitgevoerd. Zo ontstaat een samenwerking in wisselende rollen. Naast de faciliterende rol heeft de gemeente ook een voorbeeldfunctie. Zo zal de gemeente fors inzetten op duurzaam inkopen, het nemen van energiebesparende maatregelen in de eigen gebouwen en het verduurzamen van de bedrijfsvoering en de openbare ruimte.

2. DE BASIS VAN HET BELEID

2.1 De voornaamste taken en afspraken

De taken en afspraken die het meest bepalend zijn voor het beleid de komende jaren worden hieronder kort toegelicht.

- Klimaatakkoord van Parijs 2015:
Terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen en de opwarming van de aarde beperken tot maximaal 2 graden, met 1,5 graad als streefwaarde. In Europees verband is afgesproken om een CO₂-reductie van 40 procent in 2030 te halen (ten opzichte van 1990).
- Het SER-Energie Akkoord voor duurzame groei (2013), ondertekend door 40 organisaties, waaronder de overheid, werkgevers, vakbeweging, natuur- en milieuorganisaties, maatschappelijke organisaties en financiële instellingen. Kern van het akkoord zijn breed gedragen afspraken over energiebesparing, schone technologie en klimaatbeleid. Uitvoering van de afspraken moet resulteren in een betaalbare en schone energievoorziening, werkgelegenheid en kansen voor Nederland in de schone technologiemarkten. In grote lijnen:
  - een besparing van het energieverbruik met gemiddeld 1,5 procent per jaar;
  - een toename van het aandeel hernieuwbare energieopwekking naar 14 procent in 2020 en 16 procent in 2023;
- Landelijke ontwikkelingen vanuit de rijksoverheid
  - Herziening van het Bouwbesluit; in 2020 worden de energie-eisen voor nieuwe woningen aangescherpt naar *'bijna-energieneutraal'*.
  - Lange termijn doelstelling om in 2050 energieneutraal te zijn. Op korte termijn al overgaan naar gasloze nieuwbouwwijken.
  - Nationale Energiebesparingscampagne 2016 - 2018 voor bestaande woningbouw.
  - Op weg naar een circulaire economie in 2020 door herziening wetgevingsvoorstellen op het gebied van afval en een langetermijnvisie voor recycling en het verminderen van storten.
- Provinciaal Milieubeleidsplan 2015 - 2018
Met haar beleid ambieert de provincie een duurzamer, gezonder en veiliger Noord-Holland. Hiervoor heeft de provincie een groot aantal projecten opgesteld waarvan een deel al is gestart. Er is een Beleidsagenda Energietransitie opgesteld waarmee de energievoorziening wordt vergroend en een stevige impuls wordt gegeven aan de economische bedrijvigheid en werkgelegenheid. Speerpunten zijn warmtenetten, energieneutraal bouwen en circulaire economie. Deze agenda biedt veel mogelijkheden voor gemeenten om te profiteren van de daadkracht van de provincie.
- Het Burgemeestersconvenant met het bijbehorende Actieplan voor energiebesparing en duurzame energie in de regio Alkmaar (2015), bedoeld als basis voor de gezamenlijke uitvoering van de verduurzaming van de energievoorziening in de regio. Een sterke focus op duurzaamheid zal naast energiebesparing en duurzame energie ook leiden tot meer werkgelegenheid, een hogere kwaliteit van de leefomgeving en minder afhankelijkheid van fossiele brandstoffen. Het levert dus een bijdrage aan een duurzame lokale economische groei. In grote lijnen:
  - tot het jaar 2020 minimaal bijdragen aan de '20/20/20' doelstellingen van de EU. Uitgangspunt is het ten opzichte van 2008 behalen van minimaal 20% reductie van CO₂ in 2020 door 20% energiebesparing en 20% duurzame energie opwekking. Diverse speerpunten (opties) worden in het plan aangegeven om deze doelen te realiseren.

- Samenwerkingsverband DECRA
Alkmaar, Bergen, Castricum, Heerhugowaard en afval- en energiebedrijf HVC willen de duurzame energieproductie in de regio vergroten. Daarom richtten zij in 2014 het stimuleringsfonds DECRA op. DECRA is bedoeld voor het aanjagen van duurzame energieprojecten in de regio en het investeren van de opbrengsten in nieuwe duurzame projecten. Het gaat dan vooral om de duurzame energieprojecten die niet door de markt worden opgepakt. Alle leden hebben een startbedrag (naar rato van het aantal inwoners) ingelegd en HVC levert daarnaast ook haar brede technologische kennis en ervaring van duurzame energieprojecten in (warmte, biomassa, wind, zon en geothermie). Met de investering in de windturbine in Alkmaar heeft DECRA een vliegende start gemaakt. De opgewekte windenergie levert een rendement die opnieuw kan worden gebruikt (als een revolverend fonds) in nieuwe duurzame projecten. Op deze manier realiseert DECRA een versnelling in de productie van duurzame energie voor de regio.

2.2 Duurzaamheidsbeleid 2012 - 2016

De vooruitstrevende duurzaamheidsambities van de gemeente Bergen dateren uit 2010 wanneer men in het coalitieprogramma schrijft dat Bergen in 2030 CO₂-neutraal wil zijn. In het duurzaamheidsbeleid 2012 - 2016 heeft de gemeente dit aangepast in energieneutraliteit (energie-neutraal staat voor het niet meer energie verbruiken, dan dat op duurzame wijze wordt opgewekt). Achterliggende gedachte was dat daarmee een breder scala aan onderwerpen kon worden behandeld. Deze term wordt aangehouden om de lijn door te trekken en verwarring te voorkomen.

In september 2015 is het vorige Duurzaamheidsbeleid met de raad geëvalueerd. Uit deze evaluatie kwam naar voren gekomen dat de raad tevreden was over de resultaten van de uitvoering van het beleid. De raad uitte dan ook de wens om het beleid voort te zetten, maar waarin meer aandacht moet komen voor het opwekken van duurzame energie (vooral zonne-energie), verduurzamen van de bestaande woningbouw en maatschappelijk verantwoord ondernemen / energiebesparing bij bedrijven.

De speerpunten uit het vorige beleid (Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen bij bedrijven, Energiebesparing, Duurzame energie en Duurzame mobiliteit) worden in dit nieuwe beleid meegenomen en in de uitvoeringsagenda uitgewerkt waarin de wens van de raad in diverse projecten is opgenomen.

2.3 Inwoners, ondernemers en raad

Op 22 september 2016 is een bijeenkomst georganiseerd door de gemeente om inwoners, ondernemers en commissie- en raadsleden mee te laten denken en discussiëren over het nieuwe te vormen duurzaamheidsbeleid. Naast deze avond zijn er ook interviews afgenomen bij een aantal stakeholders (HVC, Rabobank, Bergen Energie, Restaurant Natuurlijk en GP Groot). Dit heeft geleid tot het aanscherpen van de vooraf opgestelde contouren van het nieuwe beleid. De details zijn zichtbaarder geworden en het is duidelijker welke onderwerpen de meeste aandacht moeten krijgen. Daarnaast zijn ook nieuwe onderwerpen naar voren gebracht waarop gefocust moet worden. In bijlage 2 staat een samenvatting van de resultaten.

2.4 Klimaatadaptatie

Er is zicht op de effecten van klimaatverandering die ons nu al raken en ons in de toekomst alleen nog maar meer zullen gaan treffen, zoals wateroverlast, perioden van droogte, toenemende hittestress, een stijgende zeespiegel, grotere afvoeren van de rivieren en vaker voorkomen van extreem weer. De klimaatverandering blijkt vooralsnog eerder sneller dan langzamer te verlopen, zo wijzen alle nieuwe berekeningen steeds uit. Men kan daarom niet de illusie hebben dat we nu precies weten wat er op ons af gaat komen. Klimaatverandering is omgeven met onzekerheden en dat vraagt een continu en adaptief proces.

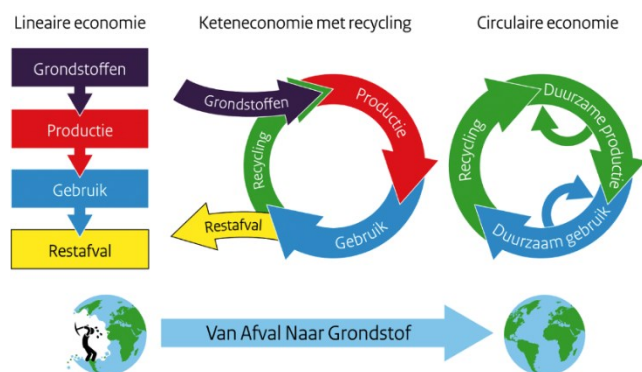
In de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie spreken rijk, provincies, gemeenten en waterschappen af waterveiligheid en klimaatbestendigheid integraal mee te gaan wegen bij ruimtelijke ontwikkelingen. De ambitie daarbij is dat in 2020 klimaatbestendig handelen en water robuust inrichten een integraal onderdeel van hun beleid en handelen is, zodat Nederland in 2050 ook daadwerkelijk klimaatbestendig is ingericht.

In de huidige praktijk komt dit onder andere neer op het verder uitbreiden van het gescheiden rioolstelsel, opslag van hemelwater en het ontharding van de openbare ruimte maar ook het bewust maken van inwoners en ondernemers van de gevolgen van de klimaatverandering.

Op 19 oktober 2016 tekenden de BUCH-gemeenten, het hoogheemraadschap en PWN een intentieovereenkomst over hoe om te gaan met klimaatverandering, het klimaatbestendig maken van de leefomgeving.

2.5 Circulaire economie

De circulaire economie is een economisch systeem dat gericht is op maximaal hergebruik van producten en grondstoffen waarbij waarde vernietiging wordt geminimaliseerd; van verbruik naar gebruik en van lineaire naar circulaire processen. Dat is een kwestie van technische innovatie en het reorganiseren van processen, maar ook van slim samenwerken en van bewustzijnsontwikkeling. Dat brengt veel kansen voor ondernemers: meer ketensamenwerking, innovatie, minder grondstoffenverbruik en minder afval. Door de uitgangspunten van de circulaire economie mee te nemen in het dagelijks denken en doen wordt een aantal belangrijke resultaten behaald: het afval is grondstof, gebouwen worden gemaakt van duurzame materialen en worden multifunctioneel gebruikt, duurzaam inkopen is de standaard en de lokale duurzame economie is gegroeid.

3. STAND VAN ZAKEN 2016

3.1 Monitoring, overall CO₂-emissie en energieverbruik

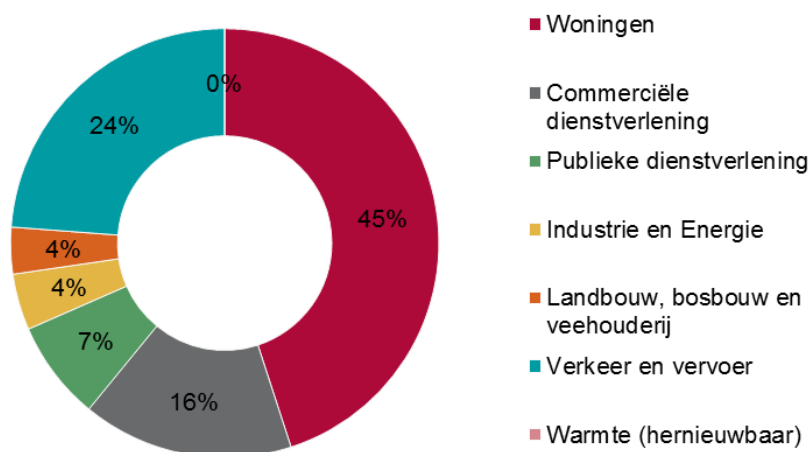
De HVC heeft voor Bergen in 2016 het duurzaamheidsbeleid cijfermatig in beeld gebracht. In dit beleidsplan wordt 2010 als referentiejaar genomen en worden alleen de gegevens uit de landelijke database “Klimaatmonitor” gebruikt voor de monitoring. Reden is dat vanaf 2010 de basisgegevens van CO₂-emissie, energieverbruik en energieopwekking compleet zijn op gemeentelijk niveau en vanaf dat jaar in de Klimaatmonitor staan en worden bijgehouden. Tevens zijn er per 2010 uniforme afspraken gemaakt over diverse toerekeningen van (landelijke) brongegevens naar gemeentelijk niveau. In voorgaande jaren heeft de HVC ook voor de gemeente deze werkzaamheden uitgevoerd (bij opstellen beleid in 2012 en evaluatie in 2015), daarbij is wisselend gebruik gemaakt van de gegevens uit “Energie in Beeld” en de “Klimaatmonitor”. Tevens is voorheen het jaar 2008 of 2009 als referentie aangehouden. Gebleken is dat in vergelijking met 2008 de CO₂-emissie en het energieverbruik maar een fractie hoger liggen (beide rond de 2%). Bijlage 1 bevat de basisgegevens van de HVC-monitoring (1 GWh = 1 miljoen kilowattuur(KWh)).

Een zeer groot deel van het energieverbruik (626 GWh) en CO₂-emissie is in 2015 (163 kton) afkomstig van huishoudens (47%), gevolgd door verkeer&vervoer (24%) en commerciële dienstverlening (16% o.a. toeristische sector), zie onderstaande figuur (de percentages CO₂-emissie per categorie komen vrijwel overeen met die het energieverbruik).

Het totale energieverbruik in Bergen lag in 2015 rond de 626 GWh. Daarvan bestaat ongeveer 153 GWh (= 24%) uit benzine/dieserverbruik voor transport. Voor het overige betreft het aardgas (55%), elektriciteit (18%) en warmte (3%). In 5 jaar is de vraag ruim 6% gedaald. De bijbehorende CO₂-emissie in 2015 bedroeg ongeveer 163 kton.

Jaarlijks betalen burgers en bedrijven in Bergen rond de € 60 miljoen aan energie. De daling (veroorzaakt door de economische crisis en verbeterde woningisolatie) tussen in de periode 2010 tot en met 2015 bedraagt circa € 4 miljoen.

CO₂-uitstoot Bergen (NH.) (2015)

3.2 Opwekking van duurzame energie

In Bergen wordt per 2015 bijna 7% van de totale energiebehoefte duurzaam opgewekt (op locatie en via aandelen HVC). De productie van elektriciteit met zonnecellen vertoont een sterke stijging sinds 2011 (van 0,3 GWh in 2011 naar 2 GWh in 2015). Het aantal particuliere installaties is gestegen van enkele tientallen tot bijna 600. De verwachting is dat de stijging zich de komende jaren zal voortzetten.

3.3 Besparing van energie

Het totale energieverbruik in Bergen is in 2015 met 8% afgenomen ten opzichte van 2010. Van 2010 tot en met 2015 is het totale energieverbruik bij de "grootverbruiker" woningen 5,5% afgenomen met circa 17 GWh (3,9%).

Investerings in de energetische kwaliteit van de woning spelen hier waarschijnlijk de belangrijkste rol in. De beweegredenen voor woningeigenaren en/of huurders hierachter zijn vaak divers. Enerzijds zullen initiatieven van de overheid hier aan bijgedragen hebben (zoals voorlichting, normen voor nieuwbouw en de subsidieregeling voor na-isolatie), maar ook comfortverbetering en het verlagen van de energierekening kunnen belangrijke drijfveren zijn.

Het verbruik van de publieke dienstverlening in Bergen is de laatste jaren sterk gedaald, van 62 GWh in 2010 naar 42 GWh in 2015. Bij de overige groepen is een lichte daling waar te nemen. Bij industrie & energie en hernieuwbare warmte is een lichte stijging te zien.

Dat er geïnvesteerd wordt in energiebesparing in de gebouwde omgeving (woningen en gebouwen) is goed te zien in het afgenomen gasverbruik. Dit lag in 2010 nog op 390 GWh, in 2015 is het verbruik teruggebracht naar 342 GWh per jaar (12% minder). Het elektriciteitsverbruik is juist over die jaren iets gestegen met 3% (van 107 GWh in 2010 naar 110 GWh in 2015).

3.4 Vermindering van de CO₂-uitstoot

De gemeente Bergen wist in 2015 de CO₂-uitstoot t.o.v. 2010 met 4% te verminderen (van 170 kton naar 163 kton). De publieke sector scoort hier ook goed, van 17 naar 12 kton CO₂. Bij de overige groepen is weinig verandering waar te nemen, behalve bij de industrie waar bijna een verdubbeling plaatsvindt.

Opmerkelijk is te zien hoe de verhoudingen tussen de bronnen aan het veranderen zijn. Was in 2010 het gasverbruik nog duidelijk de grootste bron van CO₂-uitstoot (30 kton meer dan elektriciteit), in 2015 is dit verschil bijna twee keer zo klein geworden naar 14 kton.

De CO₂-uitstoot door elektriciteit is met ongeveer 12% toegenomen (van 49 kton in 2010 naar 55 kton in 2015, dat van gas is met ongeveer 10% afgenomen (van 79 kton in 2010 naar 69 kton in 2015). De uitstoot vanwege transport is iets minder geworden, daar is een verlaging van 6% te zien (van 41 kton in 2010 naar 39 kton in 2015).

4. PROGRAMMA 2017 - 2020

4.1 Doelen

Vanuit het coalitieakkoord zet de gemeente Bergen de beleidslijn voort om in 2030 energieneutraal te zijn. Hieraan wordt toegevoegd dat de gemeente Bergen een circulaire economie heeft in 2050. Dit is in overeenstemming met het recente landelijke programma *'Nederland circulair in 2050'* (bron: Tweede Kamerbrief; Rijksbrede programma Circulaire Economie; Min. I&M, 14-09-16). In dit programma wordt als tussendoel voor 2030 aangegeven een reductie te bereiken van 50% van het gebruik van primaire grondstoffen.

Voor de periode 2017 tot en met 2020 is het streven om als tussendoel te bereiken (t.o.v. het referentiejaar 2010):

- 20% energiebesparing
- 20% duurzame energie opwekking
- 20% CO₂-reductie
- realiseren van projecten ter bevordering van *'Bergen circulair in 2050'*

Deze doelen zijn qua percentage gelijk aan die van het "Actieplan voor energiebesparing en duurzame energie in de regio Alkmaar". Tevens wordt in onderstaande uitvoering aangesloten bij de ingezette (regionale) activiteiten uit dat plan. In het regionale plan is 2008 als referentiejaar genomen. Hierdoor is er sprake van (geringe) cijfermatige afwijking met "Actieplan voor energiebesparing en duurzame energie. Het verschil tussen de jaren is echter gering; in 2010 is ten opzichte van 2008 de CO₂-emissie en energieverbruik ongeveer 2 % minder.

4.2 Hoofdthema's

De monitoringsgegevens geven aan dat er drie hoofdgroepen zijn die verantwoordelijk zijn voor het energieverbruik en CO₂-uitstoot namelijk 'woningen', 'verkeer en vervoer' en 'bedrijven' (totaal van de sectoren commerciële- en publieke dienstverlening, industrie, landbouw, bosbouw en visserij). Bij de hoofdgroep 'bedrijven' is de commerciële dienstverlening (waaronder de toeristische sector) als geheel een "groot verbruiker". De hoofdgroep 'verkeer en vervoer' betreft niet alleen het vervoer van de eigen inwoners en bedrijven, maar ook de vervoersbeweging van elders naar en door de gemeente. Dit transitie-verkeer is echter gering door de gemeente te beïnvloeden.

De gemeente als 'bedrijf' en 'grondgebiedsverantwoordelijke' heeft ook een inspanningsverplichting op het gebied van verduurzaming. Gemeente Bergen kiest daarom voor de onderstaande indeling op drie hoofdthema's van haar duurzaamheidsprogramma voor de komende 4 jaren:

- 1. Duurzaam wonen en leven**
- 2. Duurzaam ondernemen**
- 3. Duurzame gemeentelijke bedrijfsvoering**

4.3 Werkwijze

Zaken ten aanzien van circulaire economie en verkeer & vervoer worden per thema integraal meegenomen. In de volgende paragraaf worden per thema eerst de hoofdlijnen van het vier jaar durende programma aangegeven, inclusief het verwachte resultaat aan energiebesparing en -opwekking. Vervolgens worden de programma-activiteiten nader beschreven, inclusief onderbouwing en een raming van de kosten.

In hoofdstuk 5 wordt specifiek de totale meerjarenbegroting en personele inzet aangegeven.

4.4 Duurzaamheidsagenda

In dit beleidsplan staat het programma voor 2017 tot en met 2020, waarbij het programma en budget voor 2017 van kracht is bij vaststelling van dit beleidsplan. Uiteraard zullen zich ontwikkelingen voordoen in de komende jaren, die op dit moment niet te voorzien zijn. Hierom wordt er jaarlijks (2017 – 2020) een duurzaamheidsagenda (uitvoeringsprogramma) vastgesteld dat ruimte biedt om de inspanningen tussentijds bij te stellen en aan te vullen. Deze agenda wordt ter vaststelling voorgelegd aan het college en ter kennisname aangeboden aan de commissie en de gemeenteraad.

Hoofdpijnen programma Bergen Duurzaam 2017 - 2020

1. Duurzaam wonen en leven

Bestaande en nieuwe woningen

- Energiebesparing stimuleren via wijk- en woninggerichte aanpak, bij voorkeur met een aanbod vanuit het lokale bedrijfsleven.
- Uitvoeren van een duurzame ruimtelijke ontwikkeling door het toepassen van voorzieningen gericht op klimaatadaptatie.
- Nieuwbouw en gebiedsontwikkeling gericht op woningen met de ambitie om in stappen per 2019 als norm te hanteren het 'Nul Op de Meter'-principe en 'all-electric'.
- Opnemen in de prestatieafspraken met de woningbouwcorporatie:
  - bestaande huurwoningen min. 2 stappen verbetering van het energielabel in 2020 (totaal gem. B-label);
  - ambitie nieuwbouwwoningen stapsgewijs in 2020 naar de norm volgens het 'Nul-Op de Meter'-principe en 'all-electric'.
- Werken met de nieuwe warmtetransitie-kansenkaart voor de wijken in gemeente Bergen ten behoeve van energieneutraal en 'zonder' aardgas in 2050.
- Circulaire economie stimuleren door:
  - toepassen van circulaire bouwmaterialen bij renovatie en nieuwbouw;
  - faciliteren van afvalscheiding.

2. Duurzaam ondernemen

- Stimuleren duurzame toeristische sector, zowel bedrijven als vervoer en gericht op energie en circulair.
- Promotie van en voortzetten op de keurmerken ECOXXI, Green-key en Fairtrade, zowel bij de gemeente als bij en door het bedrijfsleven.
- Stimuleren (fossiele) grondstofreductie en –hergebruik.
- Stimuleren energiebesparing en opwekking duurzame energie.
- Stimuleren duurzame mobiliteit.
- Stimuleren tot maatschappelijk verantwoord ondernemen met een accent op inkoop en verkoop streekproducten.

3. Duurzame gemeentelijke bedrijfsvoering

Eigen bedrijfsvoering

- Verduurzaming eigen vastgoed, waarbij alle maatregelen volgens de in 2016 uitgevoerde EED-rapportage en de Wet milieubeheer (erkende maatregellijsten voor diverse activiteiten) zijn uitgevoerd.
- Het onderhoudsprogramma voor gebouwen en voorzieningen voorziet in het stapsgewijs realiseren van energieneutraal en zonder gas in 2030.
- Bedrijfsauto's zijn elektrisch, overige transportmiddelen en motoren energiezuinig en verbruiken biobrandstoffen en bio-smeermiddelen.
- In 2020 zijn inkoop en aanbestedingen 100% duurzaam (de landelijke duurzaamheidscriteria worden aangehouden) en wordt in de bedrijfsvoering circulaire economie criteria opgenomen.

Duurzame openbare ruimte

- De Openbare Verlichting wordt 100% LED energiezuiniger.
- Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en inrichting openbare ruimte incl. klimaatadaptatie voorzieningen.
- Uitwerking van de provinciale 'Warmtekansen kaart', verkenning.
- Stimuleren en faciliteren van het elektrisch rijden met uitbreiding van het laadpalennetwerk.

Zon, Wind en Biomassa

- In regionaal verband meer zonneweides realiseren.
- Grote zonnedaken stimuleren m.b.v. de landelijke SDE+-subsidie
- Haalbaarheidsonderzoeken grootschalige duurzame energie opwek projecten.
- Onderzoek naar het opstarten van een Investeringsfonds voor duurzame energie projecten
- In regioverband de provincie NH overtuigen van een ruimer plaatsingsbeleid van windmolens /zonneweides (meer maatwerk met extra aandacht voor een goede landschappelijke inpassing).

4.3 Hoofdthema 1. Duurzaam wonen en leven

Bestaande en nieuwe woningen

- Energiebesparing stimuleren via wijk- en woninggerichte aanpak bij voorkeur met een lokaal aanbod vanuit het bedrijfsleven.
- Uitvoeren van een duurzame ruimtelijke ontwikkeling door het toepassen van voorzieningen gericht op klimaat-adaptatie.
- Nieuwbouw en gebiedsontwikkeling gericht op woningen met de ambitie om stapsgewijs in 2019 op 'Nul Op de Meter' en 'all-electric' uit te komen.
- Opnemen in de prestatie afspraken met de woningbouwcorporatie:
  - bestaande woningen minimaal 2 stappen verbetering van het energielabel in 2020 (totaal gemiddeld B-label);
  - nieuwbouw ambitie woningen stapsgewijs en per 2020 naar de norm volgens het 'Nul-Op-de Meter'-principe en 'all-electric'.
- Werken met de nieuwe warmtetransitie-kansenkaart voor de wijken in gemeente Bergen ten behoeve van energieneutraal en 'zonder' aardgas in 2050.
- Circulaire economie stimuleren door:
  - toepassen van circulaire bouwmaterialen bij renovatie en nieuwbouw;
  - faciliteren van afvalscheiding.

Aanpak bestaande woningen

Het realiseren van het verduurzamen van bestaande koopwoningen is een enorme opgave. Er is op dit vlak nog veel werk te doen om woningeigenaren bewust te maken en hen te overtuigen om te investeren in dit soort maatregelen. Een brede aanpak is noodzakelijk.

Informereren inwoners

Gemeente Bergen stimuleert samen met de energiecoöperatie Bergen Energie, het Duurzaam Bouwloket en de RUD NHN inwoners om energie te besparen. Een abonnement op de informatieve website Duurzaam Bouwloket wordt voortgezet en nog meer onder de aandacht gebracht.

De succesvol gebleken wijk-woningtype gerichte aanpakken, gericht op energiebesparing en levensloopbestendig wonen, worden geïntensiveerd van 1-2 naar 3 wijkavonden per jaar. Daarnaast zal samen met het Duurzaam Bouwloket informatie en ondersteuning worden aangeboden die meer gericht is op specifieke bewonerstypen en op natuurlijke momenten (bij aankoop van een huis). Doel is om de 'onwetendheid' en drempels rond verduurzaming bij de woningbezitters weg te nemen. Ter ondersteuning van woningeigenaren worden (vooralsnog) vrijwilligers gezocht en opgeleid tot energie-ambassadeurs, die bijvoorbeeld wijkgericht gaan werken. Daarnaast haakt de gemeente daar waar mogelijk aan bij de nieuwe landelijke campagne "Energie besparen doe je nu" en die van het Duurzaam Bouwloket "Warmer wonen weken".

Stimuleren lokale economie

Bouw- en installatiebedrijven worden als vervolg op bijeenkomsten in regionaal verband in 2016 gestimuleerd en ondersteund om meer in te spelen op de grote potentiële markt van woningverduurzaming. Essentiële zaken die nodig zijn om de woningeigenaar in beweging te krijgen zijn:

- een goed aanbod afgestemd op de behoefte van de klant;

- het “ontzorgen” tijdens het gehele traject van oriëntatie tot en met de uitvoering van de maatregelen (o.a. regelen afstemming met en tussen de bedrijven die de werkzaamheden uitvoeren)

Prikkels voor verduurzaming

Om voor woningeigenaren de stap te verkleinen om energiebesparingsmaatregelen te treffen worden de landelijke en lokale subsidieregeling (energiebesparende maatregelen bestaande bouw en energieneutrale nieuwbouw) meer onder de aandacht gebracht.

Onderzoek wordt verricht naar de haalbaarheid van verlaging van bouwleges en/of onroerend zaak belasting (gedurende een bepaalde termijn) als nieuwe financiële prikkels die aanzetten tot verduurzaming van woningen.

Prestatieafspraken Woningbouwcoöperatie

Voor de bestaande bouw worden afspraken gemaakt, conform de afspraken uit het SER-Energieakkoord per 2020 gemiddeld energielabel B voor het totale huurbestand per organisatie. Woningbouwcorporatie Kennemer Wonen zal tot 2020 ongeveer 50 woningrenovaties uitvoeren per jaar en tussen de 500 - 1000 woningen voorzien van zonnepanelen.

Met bovenstaande (totaal) aanpak is de verwachting dat de komende 4 jaar minimaal 1.200 bestaande woningen gemiddeld twee energielabels omhoog gaan. Belangrijk neveneffect is dat vooral voor sociale huurwoningen de energierekening als structurele last zal dalen en een verhoging moet geven van het besteedbaar inkomen.

Aanpak nieuwbouwwoningen

Het meerjaren woningbouwprogramma gaat uit van minimaal 300 nieuwbouwwoningen. Omdat de gemeente Bergen energieneutraal als einddoel heeft is het belangrijk dat er geen nieuwe voorraad woningen (en utiliteitsgebouwen) ontstaat die weer een energiebesparingsopgave heeft. Daarom wordt er gepromoot en inhoudelijk advies gegeven om energieneutraal te bouwen (aanzienlijk beter dan de norm uit het Bouwbesluit). De ambitie gaat de komende jaren in stapjes omhoog naar de norm ‘Nul-op-de-Meter’ en ‘all-electric’:

- 2017 bijna energie neutraal
- 2018 energie neutraal
- 2019 ‘Nul-Op de Meter’ en ‘all-electric’

Promoten Nul-Op-de Meter

Bij de uitgifte van bouw kavels op eigen terrein wordt de Norm Nul-Op-de Meter en gasloze wijk gehanteerd en voor de overige bouw kavels wordt dit in de onderhandelingen als belangrijk criteria meegenomen. Uit diverse voorbeelden blijkt dat dit bouwtechnisch gemakkelijk kan en dat de meerkosten zich ruimschoot terugbetalen gedurende de levensduur van de woning (al binnen 5-10 jaar). Hiervoor worden ook financiële tegemoetkomingen beschikbaar gesteld door de gemeente, waarbij als tegenprestatie wordt gevraagd om de woning als voorbeeld-woning te mogen inzetten voor een groter publiek. In het najaar van 2016 is deze ambitie op Noord-Holland-Noord niveau besproken. Met een breed gedragen aanpak kunnen ook met meer succes de grote bouwpartijen en projectontwikkelaars uitgedaagd en overgehaald worden om ‘vernieuwend’ te bouwen.

Warmtekansenkaart

Begin 2017 is de zogenaamde warmtekansenkaart van de provincie Noord-Holland voor onze gemeente gereed. Die kaart geeft een eerste beeld van in de mogelijkheden om naar een aardgasloze warmte voorziening voor de woningbouw te komen. Vooral bij nieuwbouwplannen zal hier direct naar gekeken worden. Momenteel zetten de netwerkbeheerders hierop al op in, omdat ze geen grote investeringen meer willen doen in aardgasnetwerken die na 30 jaar niet meer gebruikt

(kunnen) worden. Aan de hand van de kaart en mogelijk aanvullende gegevens zal in 2020 een meer concreet warmte-transitieplan gereed zijn. Aangenomen wordt dat hiervoor een aanpak in regionaal verband nodig zal zijn.

De aangegeven ambitie en de stapsgewijze aanpak daarvan voor nieuwe koopwoningen geldt evenals het toepassen van circulaire materialen ook voor huurwoningen.

Circulaire economie

Gemeente Bergen zal in het nieuwe afvalbeleidsplan aangeven hoe voldaan kan worden aan de landelijke doelstellingen rond intensivering van afvalscheiding van het huishoudelijke afval. Dit is een eerste stap op weg naar een circulaire economie, omdat de afvalcomponenten beter hergebruikt kunnen worden. Hierbij past ook een communicatie over het verminderen van afval onder andere door gericht kopen van soort producten en de hoeveelheid ervan, vooral als het gaat om voedsel! Het stimuleren van het kopen en verkopen van plaats- en streekgebonden producten door zowel inwoners als het bedrijfsleven kan daaraan worden gekoppeld. Naast grondstof besparing leidt afvalpreventie tot vermindering van de CO₂-uitstoot en draagt dus bij aan de realisatie van de duurzaamheidsdoelen. In de startnotitie voor het nieuwe Groenbeleidsplan van de gemeente is aangegeven dat daarin een uitwerking plaats vindt van het onderwerp “Burgerparticipatie in openbaar groen”. Onderzocht kan worden of dit een bijdrage leveren aan het bewuste omgaan met voedsel en grondstoffen. Tevens kan het zorgen voor meer sociale samenhang in een buurt of wijk.

4.4 Hoofdthema 2. Duurzaam ondernemen

- Stimuleren duurzame toeristische sector, zowel bedrijven als vervoer en gericht op energie en circulair.
- Stimuleren tot maatschappelijk verantwoord ondernemen met een accent op inkoop en verkoop streekproducten.
- Promotie van en voortzetten van de keurmerken ECOXXI, Green-key en Fairtrade, zowel door de gemeente als door het bedrijfsleven.
- Opzetten van een Duurzaamheidsfonds die bijdraagt aan het opstarten van duurzame initiatieven.
- Stimuleren van de circulaire economie door (fossiele) grondstofreductie en –hergebruik.
- Stimuleren energiebesparing en opwekking duurzame energie.
- Stimuleren duurzame mobiliteit.

Wettelijke verplichtingen

In 2016 is de milieuwetgeving voor bedrijven zodanig aangepast dat voor vele branches concrete verplichtingen gelden voor het realiseren van energiebesparende maatregelen; de zogeheten Erkende Maatregelen Lijst. Het uitvoeren van deze maatregelen is verplicht indien ze binnen vijf jaar terugverdiend zijn. Ze gelden voor bedrijven die meer dan 50.000 kWh of 25.000 m³ gas per jaar verbruiken. De RUD NHN heeft de opdracht bij haar bedrijfscontroles toe te zien of deze regels worden toegepast. Veel bedrijven in onze gemeente hebben een lager energieverbruik, maar kunnen gemiddeld met eenvoudige maatregelen 15-20% daarop besparen. Samen met de stichting Energieke Regio zet de gemeente activiteiten op om dit bij bedrijven onder de aandacht te brengen. Daarbij wordt ook technische ondersteuning geboden o.a. in met een energiescan. De toeristische sector krijgt hierbij extra aandacht (zie hieronder bij Toerisme).

Denktank

Het idee (als input aangeleverd tijdens de inloopavond) om een denktank met het bedrijfsleven op te zetten om projecten op energiebesparing en circulair materiaalgebruik neemt de gemeente Bergen over. In 2017 zal een eerste bijeenkomst worden gehouden. Mogelijke onderwerpen voor dit samenwerkingsverband zijn:

- Inzet van biomassa (houtsnipperers) als bron voor duurzame energie.
- Afvalscheiding en verwerking. In 2017 is een eerste grondstoffen-analyse voor de regio NHN gereed (provincie NH). Hierbij is nagegaan voor 8-10 kansrijke afvalstromen of deze regionaal rendabel verwerkt kunnen.
- Een duurzame heldenmarkt. In verschillende gemeenten (Alkmaar, Schagen, Beverwijk) wordt er jaarlijks een markt georganiseerd voor duurzame bedrijven, bewoners en burgercoöperaties. Dit sluit goed aan bij de keurmerken voor duurzame gemeenten (ECO XXI) en Fairtrade gemeenten.
- Vervaardiging en promotie van streekproducten.

Toerisme en zorginstellingen

Vanwege het relatief grote energieverbruik, maar ook vanuit de profilering van de gemeente als duurzame gemeente naar toeristen, ligt de eerste prioriteit bij de meer toeristische bedrijven (onder andere hotels, recreatieparken, strandpaviljoens etc.). In dat kader worden de keurmerken zoals ECOXXI, Blauwe vlag en deelname aan het KIMO voortgezet. Blauwe vlag wordt qua budget ondergebracht bij team Strand en is niet in het budget van dit beleid opgenomen. De certificering op het gebied van Fairtrade, Green-key e.d. wordt bij de bedrijven gepromoot als middel om zich te onderscheiden en te profileren bij haar klanten (draagt bij aan het imago "Duurzaam Bergen"). De zorginstellingen (onderdeel van de groep bedrijven die vallen onder publieke dienstverlening) zijn tevens verantwoordelijk voor een groot energiegebruik. Vanuit landelijke onderzoeken is bekend dat er een aanzienlijk potentieel is aan besparing. De gemeente Bergen gaat ook met de instellingen in overleg om besparingen te realiseren.

Doel van onze inzet is om in 2020 bij de bedrijven, die voor 80% verantwoordelijk zijn van het verbruik in vooral de toeristische- en zorg sector, 20% van hun besparingspotentieel te realiseren.

Transferium

In regionaal verband zal nagegaan worden of er reële mogelijkheden zijn voor een transferium voor het overzetten van goederen van grote vrachtauto's naar kleine elektrische auto's (bijv. Nissan, Renault, Iveco), die voor een lokale aflevering zorgen. Initiatieven zijn bekend vanuit de gemeente Alkmaar. Een dergelijk systeem levert op; minder verkeersoverlast in de kernen, verlaging van fossiele brandstoffen en lage CO₂-uitstoot.

Educatie

Om de nieuwe generatie inwoners (en hun ouders) vroeg bewust te maken van het zuinig omgaan met energie en de eindigheid van grondstoffen worden schoolbesturen ondersteund bij lesprogramma's hierover. Daarnaast worden de schoolgebouwen verder verduurzaamd (o.a. via Green-deal Scholen).

4.5 Hoofdthema 3 Duurzame gemeentelijke bedrijfsvoering

Eigen bedrijfsvoering

- Verduurzaming eigen vastgoed, waarbij alle maatregelen volgens de in 2016 uitgevoerde EED-rapportage en de Wet milieubeheer (erkende maatregellijsten voor diverse activiteiten) zijn uitgevoerd.
- Het gebouwen- en voorzieningen onderhoudsprogramma voorziet in het stapsgewijs realiseren van energieneutraal (en zonder gas) in 2030.
- Bedrijfsauto's zijn elektrisch, overige transportmiddelen en motoren energiezuinig en verbruiken biobrandstoffen en bio-smeermiddelen.
- In 2020 zijn inkoop en aanbestedingen 100% duurzaam (de landelijke duurzaamheidscriteria worden aangehouden) en wordt in de bedrijfsvoering circulaire economie criteria opgenomen.

Besparen en kosten

Gemeente Bergen geeft het goede voorbeeld aan burgers en bedrijven door in de eigen bedrijfsvoering het energieverbruik in 2020 verminderd te hebben met 20% ten opzichte van 2008. Dit doet de gemeente onder andere door: het uitvoeren maatregelen die binnen 5 jaar terug zijn verdiend (wetgeving), het opnieuw inregelen van de cv-installaties, een gedragscampagne bij de medewerkers en het inzetten op energiebesparing binnen de ICT. De kosten voor de uitvoering van duurzame maatregelen aan eigen vastgoed worden additioneel geraamd in de meerjarige onderhoudsplanning.

Opwekken

Daarnaast worden vele gebouwen voorzien van dunne film-zonnepanelen. Door dit samen met de BUCH-gemeenten uit te voeren levert het onder meer een kostenbesparing op de investering op. Doel is om per 2019 minimaal 5 gebouwen met een maatschappelijke functie elektrisch energieneutraal te hebben waarbij een ombouw naar gasloos gerealiseerd is bij minimaal 2 van deze gebouwen. In totaal wordt er ongeveer 300 Megawattpiek aan zonnepanelen geplaatst. Energiebesparende maatregelen worden consequent opgenomen in het meerjaren-onderhoudsprogramma inclusief maatregelen op het gebied van nuttig gebruik van regenwater en/of afvalwater hergebruik. Onderzocht wordt of het verwarmde zwembad op een meer duurzame wijze verwarmd kunnen worden.

Inkoop en aanbesteden

Landelijk is al enige tijd afgesproken dat alle overheden duurzaam inkopen en aanbesteden. Deze opdracht legt de gemeente Bergen ook neer bij de nieuwe BUCH-organisatie. Voor het goed doorvoeren van dit inkoopbeleid is het van belang dat dit bekend is bij en opgepakt wordt door alle inkopers en budgethouders. Bij de keuze voor investeringen is in het kader van duurzaamheid van groot belang dat bij de afwegingen als hoofdcriterium het principe van "Total cost of ownership" wordt gehanteerd en niet (alleen) de terugverdientijd.

Overigens geldt in algemene zin dat de gemeente Bergen van de nieuwe BUCH-organisatie een integrale werkwijze verwacht, waarbij structureel in een zo vroeg mogelijk stadium van beleid, -plan- of project- ontwikkeling, klimaat en duurzaamheid gerelateerde zaken worden meegenomen. De duurzaamheidsmedewerkers zijn daar niet primair voor verantwoordelijk, zij leveren wel ondersteuning of verwijzen naar hulpbronnen.

Duurzame openbare ruimte

- De Openbare Verlichting wordt 100% LED en energiezuiniger.
- Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en inrichting openbare ruimte inclusief klimaat adaptatie voorzieningen.
- Uitwerking van de provinciale 'Warmtekansen kaart', verkenning.
- Stimuleren en faciliteren van elektrisch vervoer met uitbreiden van het laadpalennetwerk.

Zon, Wind en Biomassa

- In regionaal verband meer zonneweides realiseren.
- Grote zonnedaken stimuleren m.b.v. de landelijke SDE+-subsidie
- Haalbaarheidsonderzoeken grootschalige duurzame energie opwek projecten.
- Onderzoek naar het opstarten van een Investeringsfonds voor duurzame energieprojecten
- In regioverband de provincie NH overtuigen van een ruimer plaatsingsbeleid van windmolens /zonneweides (meer maatwerk met extra aandacht voor een goede landschappelijke inpassing).

Led verlichting

Verduurzaming van de openbare verlichting is een belangrijk onderdeel. Sinds 2012 is, via een aanvullend budget, al sprake van een versnelde vervanging van zeer oude lantaarnpalen, waarbij ook gelijk LED-verlichting wordt toegepast. Daarnaast wordt nu al bij reguliere vervanging en renovatie LED toegepast. In 2017 wordt het plan Openbare Verlichting opgesteld waarbij versnelde overstap op LED-verlichting een uitgangspunt zal zijn. De aan dit uitgangspunt verbonden gevolgen worden opgenomen in de kadernota 2018-2021.

Duurzame buitenruimte

Zoals afgesproken in de intentieovereenkomst met het hoogheemraadschap en PWN zal de gemeente Bergen bij herinrichting- en nieuwe inrichtingsplannen maatregelen voor klimaatadaptatie in het onderwerp meenemen. Bij de uitvoering van het groenbeleidsplan is er ruimte voor (groepen) bewoners voor voedselproductie in de openbare ruimte.

Energietransitie middels Warmtekansen-Kaart

In 2017 komt vanuit de provincie de 'Warmtekansen-kaart' beschikbaar. Hierin wordt per gebied van de gemeente(n) aangegeven welke warmtevoorziening als alternatief voor aardgas voor de gebouwde omgeving mogelijk en kansrijk zijn. De realisatie van een andere grootschalige warmtevoorziening is veelal grensoverschrijdend en vraagt ook om afstemming met de huidige netbeheerder(s). Voor 2020 wil de gemeente Bergen in samenwerking met de buurgemeenten en netbeheerders een eerste plan van aanpak gereed hebben rond deze omvangrijke energietransitie opgave.

Elektrisch vervoer

Er vindt een gestage groeiplaats van het aantal elektrische auto's, hierop zal het bestaande netwerk van oplaadpalen aansluiten. Een uitbreiding op openbare parkeerplaatsen met 10-duo palen per jaar lijkt de komende 4 jaar voldoende.

Zonne-energie

Gemeente Bergen stimuleert inwoners en ondernemers zelf te voorzien in de eigen energiebehoefte op de eigen daken maar ook voor deelname aan collectieve opwekkingsprojecten. Doel is om het vermogen aan zonne-energie te vergroten naar 20 MW (17 GWh) in 2020.

Goed voorbeeld hiervan is de zonne-akker Bergerweg en project Zon op bedrijfsdaken. De gemeente blijft de marktinitiatieven (o.a. van energiecoöperatie Bergen Energie) ondersteunen en trekt samen op om het aandeel zonnepanelen op woningen, bedrijfsgebouwen en geschikte plaatsen in de openbare ruimte te verhogen. Knelpunt hierin is de huidige heffing van leges- en OZB. Onderzocht wordt of duurzame energieprojecten hiervan kunnen vrij gesteld, net als percelen met culturele waarde.

Het onderzoek naar nieuwe zonne-akkers naar de mogelijkheden van zonnepanelen op parkeerterreinen en/of andere alternatieve locaties wordt voortgezet.

Voor de uitbreiding van de zonne-akkers wordt er specifiek aandacht besteed aan een goede landschappelijke inpassing en criteria beleid provincie-NH.

Windenergie

Samen met gelijkgestemde gemeenten in Holland boven Amsterdam wil gemeente Bergen dat de provincie meer mogelijkheden gaat bieden voor plaatsing van windmolens op locaties waar dat landschappelijk en geluidstechnisch mogelijk is (bijvoorbeeld langs het Noord-Hollandskanaal). Uitgangspunt is dat er voldoende draagvlak is van de omwonenden. Om de doelstellingen te behalen is het noodzakelijk om deze meest efficiënte mogelijkheid voor duurzame energieopwekking in de regio te benutten. De windkanskaart, van een aantal jaren geleden, zal hiervoor als basis kunnen dienen. Inschatting is dat er in Bergen ruimte is voor 9 MW (3 windmolens) en dat er ook voor 9MW deelgenomen kan worden aan regioprojecten. Los daarvan zal naar verwachting het percentage duurzaam opgewekte energie via de bestaande HVC-aandelen eind 2017 verdubbeld zijn door investeringen in Wind op Zee projecten.

Biomassa

Na een eerste verkenning is geconstateerd dat er vele tonnen biomassa-afval (houtsnippen) in de natuurgebieden ontstaan (inschatting 13.500 ton biomassa per jaar). Samen met de beheerders zal verder onderzoek uitwijzen of dit voor alle betrokken op een rendabele en duurzame wijze benut kan worden voor een of meerdere warmtevoorzieningen of stroomopwekking. Doel is om in 2020 25 GWh aan duurzame stroom uit biomassa op te wekken.

Revolverend fonds

Vanwege de enorme inspanning die geleverd moet worden om een energieneutrale gemeente te worden in 2030 en om de doelstelling voor het opwekken van duurzame energie in 2020 te halen, is het noodzakelijk om initiatieven die hieraan een belangrijke bijdrage leveren, financieel te ondersteunen. Gebleken is dat projecten vertragen omdat er geen voorinvestering kan worden gedaan. Het gaat dan vooral om marketingkosten om draagvlak te verkrijgen en deelnemers aan te trekken en om netaansluitkosten van Liander. Voorgesteld wordt om uit de algemene reserves een "Duurzaam investeringsfonds" van voldoende omvang beschikbaar te stellen. Uit dit fonds kunnen dan leningen en/of garanties worden verstrekt die nodig zijn om grote (voor) investeringen voor de initiatiefnemer te overbruggen. Een dergelijke gemeentelijke lening of garantie is veelal nodig om andere financieringen (vanuit de banksector) mogelijk te maken en/of om een rendabele business

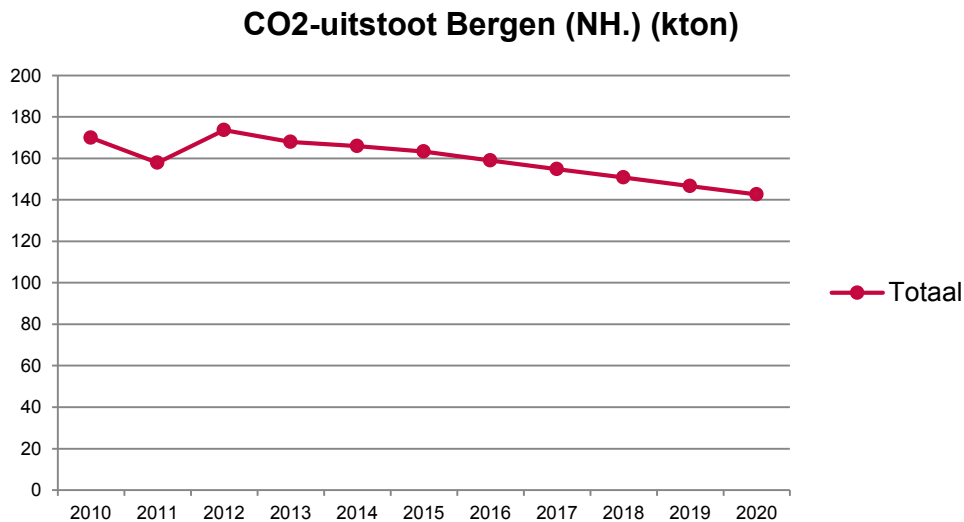
case te krijgen. Gedacht wordt aan het inzetten van een revolverend fonds van circa € 500.000,- (als een overbruggingskrediet voor voorinvesteringen). Door het inzetten van een overbruggingskrediet kan een multiplier van 10 tot 20 worden behaald. In 2017 wordt een apart voorstel voor dit fonds aan de raad voorgelegd.

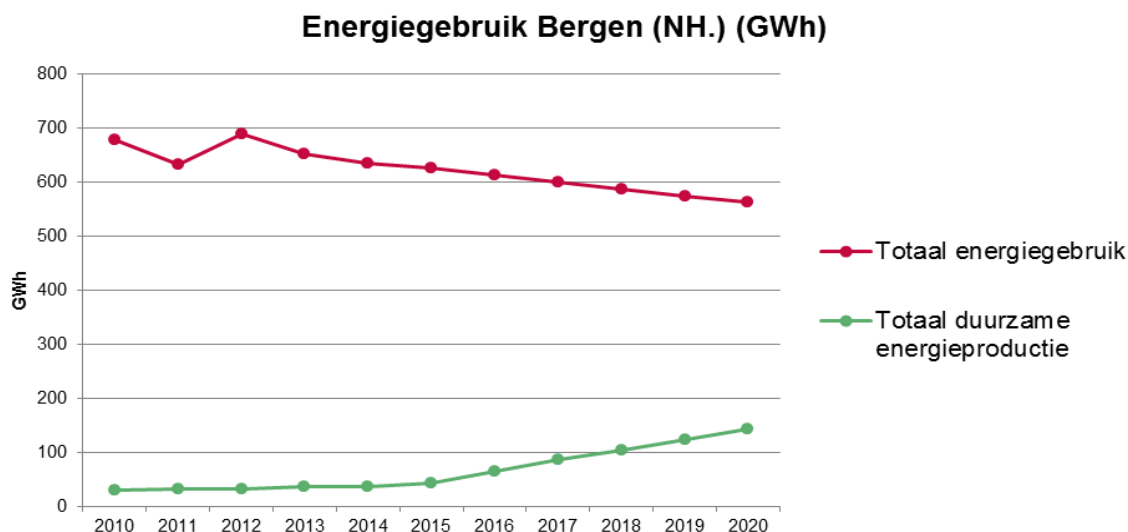
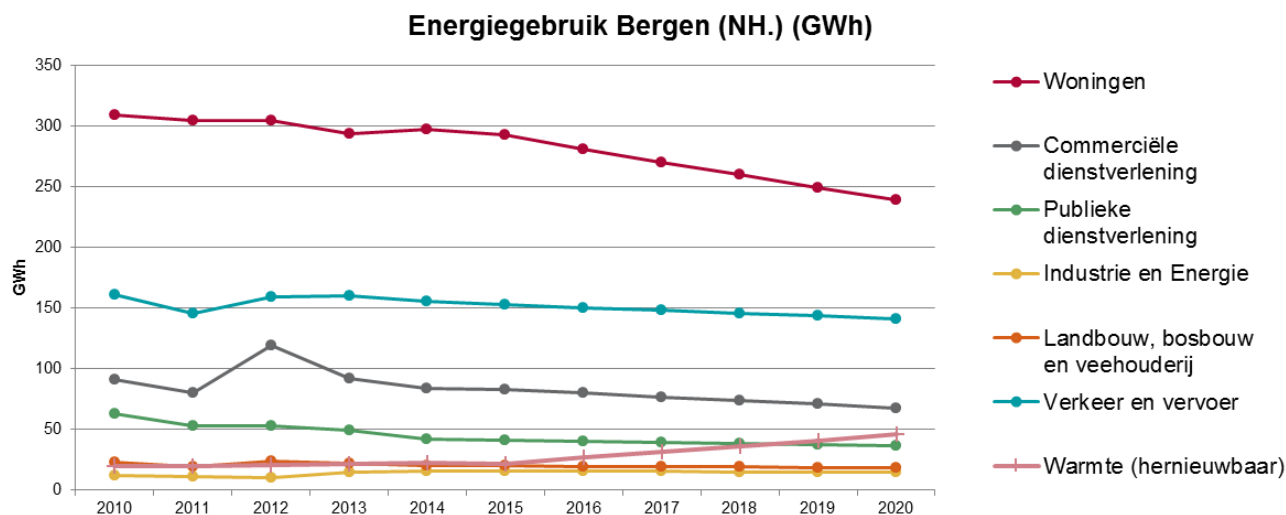
5. Totaal overzicht en effect van het programma (energie)

5.1 Effect op CO2 uitstoot

In het programma staat bij de thema's aangegeven welke resultaat de gemeente Bergen wil bereiken (zie ook in bijlage 3 overzicht maatregelen). Dit beoogde resultaat is door de HVC vertaald naar het effect op de CO2-uitstoot, energiebesparing en duurzame energie opwekkingen. Hieruit wordt duidelijk of met het programma 2017 – 2020 de overall 20-20-20 doelstellingen (20% CO₂-reductie, 20% energie besparing en 20% duurzame energie opwekking) bereikt kunnen worden.

De getallen zijn met de landelijke rekenmethodiek berekend en moeten gezien worden als een zo goed mogelijk schatting. Hieronder het effect op de CO2-uitstoot en het energieverbruik van Bergen.

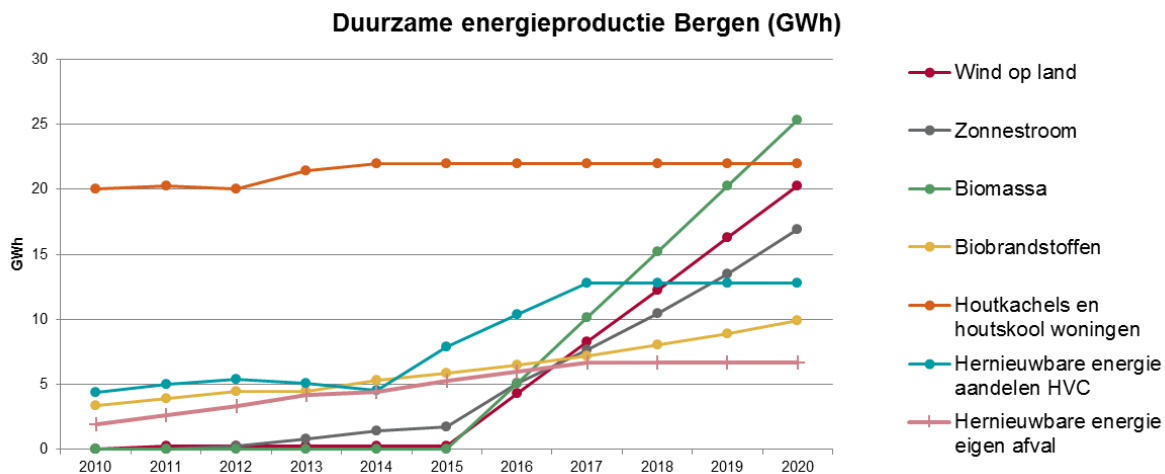

5.2 Resultaat van het programma 2017-2020

Op basis van het programma 2017 – 2020 heeft HVC het onderstaande resultaat berekend ten opzichte van 2016.

- De CO₂ stoot neemt af van 159 kton in 2016 naar 143 ton in 2020.
- Het effect van de energiebesparingsmaatregelen is ongeveer 19 GWh.
- Het energiegebruik van de gemeente in 2020 is ongeveer 562 GWh.
- De extra duurzame energieproductie als gevolg van de genoemde maatregelen is ongeveer 93 GWh, de totale duurzame energieproductie in 2020 143 GWh.

De beoogde duurzame energieproductie is als volgt onderverdeeld:

Hierin is een stijging te zien in duurzame energieproductie van wind op land, zonnestroom en biomassa.

5.3 Conclusie

Op basis van de resultaten kunnen de onderstaande conclusies worden gegeven:

- De CO₂-uitstoot in 2020 is **16%** gedaald ten opzichte van 2010 (170 kton in 2010; 143kton in 2020).
- Het energieverbruik in 2020 is **17%** gedaald (678 GWh in 2010; 562 GWh in 2020).
- Het aandeel duurzame energieproductie in 2020 is rond de **25 %** van het totale energiegebruik in 2020 (143 GWh opgewekt en verbruik is 562 GWh in 2020).

Met het programma 2017-2020 maken we een goede voortgang in het behalen van de energiedoelstellingen van 20% verlaging van CO₂-uitstoot en energieverbruik maar halen niet de 20%. Echter de verwachting is dat naar aanleiding van het Parijs akkoord het rijk nieuw nationaal energiebeleid gaat opstellen en aanvullende maatregelen gaat nemen. Dit zal ook effect hebben op de energiebesparingsdoelstelling van Bergen. Deze effecten zijn niet meegenomen in de bovengenoemde resultaten. De verwachting is dat met de landelijke effecten de doelstelling van 20% in 2020 wel wordt behaald.

De hoeveelheid duurzame energie opwekking (25%) ligt boven ons gestelde doel van 20%. Echter het is goed om daarbij te beseffen dat de opgenomen projecten voor zon, wind en biomassa niet zeker zijn. Hierom is er breed ingezet op zon, wind en biomassa. Duurzame energieopwekking draagt in betekende mate bij aan de vermindering van CO₂-uitstoot, wat de kern is van het klimaatbeleid. Kortom: indien de extra duurzame energie niet wordt bereikt dan zal dat in 2020 resulteren in een geringere verlaging van de CO₂-uitstoot en ons verder wegbrengen van de 20% doelstelling.

Het beoogde Duurzame investeringsfonds is juist gericht op het realiseren van lokale duurzame energieprojecten en daarmee het behalen van de doelstelling 20% duurzame energie in 2020.

Gezien de inspanning die het voorliggende programma met zich meebrengt, zowel qua omvang aan activiteiten en benodigde financiën, wordt het resultaat zoals berekend in paragraaf 5.2 als maximaal haalbaar gezien.

5.4 Evaluatie en monitoring

Om de cijfers goed met elkaar te kunnen vergelijken wordt jaarlijks (of per 2 jaar) via de landelijke database Klimaatmonitor en Energie in Beeld nagegaan hoe het energieverbruik en de opgewekte duurzame energie zich in Bergen ontwikkelt. Daarnaast wordt het verbruik van de gemeentelijke organisatie bijgehouden.

Van de gerealiseerde duurzame energieprojecten worden de resultaten zo goed als mogelijk bijgehouden (conform landelijk afgesproken standaardmethode). Voor de evaluatie van dit programma wordt in 2019 een uitgebreide monitoring door HVC gehouden.

6 PERSONELE INZET EN BEGROTING

De groeiende (landelijke) aandacht op klimaat- en duurzaamheid vraagt meer personele inzet. Dit kan mogelijk leiden tot bijstelling van de planning van projecten of tot (incidenteel) toevoegen van extra formatie. Thans wordt gewerkt met twee beleidsadviseur en twee strategische adviseurs (gedeeltelijk) die zich bezighouden met Duurzaamheid. In de BUCH organisatie wordt de benodigde inzet in nauw overleg met de portefeuillehouders de komende periode bepaald. De eventuele financiële gevolgen worden meegenomen in de Kadernota 2017-2021.

Voor de uitvoering van het programma zijn diverse activiteiten en projecten nodig. In onderstaande paragraaf worden de programmaonderdelen nader beschreven met daarbij de benodigde financiële middelen. Vervolgens wordt een totaal overzicht gegeven en de dekking van het benodigde jaarbudget.

6.1 Duurzaam wonen en leven

Bestaande en nieuwe koopwoningen

Woningtype –Wijkgerichte aanpak bestaande koopwoningen

In samenwerking met het team Wonen, woningbouwcorporaties en het Duurzaam Bouwloket worden in de periode 2017 - 2020 circa 18 wijken geselecteerd voor een wijkaanpak duurzaam verbouwen. Het project houdt in dat er in de wijk een aantal type woningen (= representatief voor grootste deel van de wijk) worden onderzocht (met een energiescan). De verduurzamingsmaatregelen van deze woningen worden besproken op een informatieavond. Tevens worden de gemeentelijke en rijkssubsidieregelingen toegelicht. Bewoners worden ondersteund bij het organiseren e.d. van een collectieve aanschaf van installaties/ uitvoering van maatregelen. Bedrijven (ook lokale) worden benaderd om een kwalitatief goed aanbod te doen. Als laatste wordt een informatieavond gehouden over het thema 'langer zelfstandig wonen'. Het Duurzaam Bouwloket (DBL) wordt ingehuurd om bovengenoemde werkzaamheden te verrichten. De gemeente verzorgt de mailing naar de woningeigenaren en zorgt voor de zaal e.d. . Bij de kostenbepaling is uitgegaan van 50% subsidie vanuit de provinciale ondersteuningsgelden van het Regionaal Actie Programma Wonen regio Alkmaar. Deze subsidie wordt in 2017 aangevraagd. In 2016 en 2017 loopt al een dergelijk uitvoering met financiering onder de oude subsidievoorwaarden (80% bijdrage provincie).

Totale kosten per jaar: 2018 t/m 2020:	€ 30.000,-
--	------------

Duurzaam Bouwloket

Het abonnement met het Duurzaam Bouwloket, dat nog loopt tot november 2017, wordt verlengd tot en met 2020. Hieronder valt het verzorgen van de informatie voor burgers op een website en via telefonisch contact over alle mogelijkheden van verduurzaming van woningen en aandachtspunten bij aanpassingen op langer zelfstandig blijven wonen, inclusief mogelijkheden van subsidies. Tevens wordt er voor bouwbedrijven een instrument GPR gebouw ingezet. Hiermee kan de milieuprestatie van gebouwen in beeld worden gebracht zodat afspraken voor duurzaam bouwen kunnen worden gecontroleerd.

Structureel per jaar:	€ 5.500,-
-----------------------	-----------

Subsidieregeling Energiebesparing bestaande bouw particulieren

De subsidieregeling energiebesparing bestaande bouw wordt eind 2017 geëvalueerd, waarbij ook nagegaan wordt welke aanvulling op de landelijke regelingen gewenst is. Deze regeling is bedoeld voor energiebesparende maatregelen, zoals plaatsen van na-isolatie en HR+++ glas.

Structureel/jaar	€ 20.000,-
------------------	------------

Energieneutrale koopwoningen nieuwbouw

In lijn met het Energie Akkoord wil Bergen de nieuwbouw stimuleren om energieneutraal / Nul-op de Meter te bouwen (< EPC 0 woningen zonder energierekening). Hiervoor wordt uitgegaan van maximaal 20 aanvragen per jaar, waarvoor een bijdrage in de meerkosten is begroot van € 3.500,- per woning. De aanvragen kunnen worden ingediend voor zelfbouwprojecten, alsook voor woningen die door aannemers of ontwikkelaars worden gebouwd. Voor de laatste geldt een maximum van 2 woningen per project / per ontwikkelaar. Voorwaarde is dat de EPC berekening en de maatregelen tijdens de bouw worden gecontroleerd. Maximaal wordt een bijdrage verstrekt voor 20 woningen per jaar.

Structureel/jaar	€ 70.000,-
------------------	------------

Duurzaamheidslening Particulieren en VVE

Woningeigenaren kunnen gebruik maken van een revolverend fonds voor het treffen van duurzame maatregelen. De gemeente Bergen geeft een korting van 3% op de rente tot een minimale rente van 1,6%. De leningen worden verstrekt door SVn (Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland). Vanwege de huidige lage rente, het geringe aantal aanvragen en mede omdat het rijk een vergelijkbare goede landelijke regeling heeft ingesteld wordt voorgesteld om in 2017 de overeenkomst met SVn te beëindigen en de huidige leningen af te bouwen. Dit besluit wordt bij vaststelling van het beleid in maart 2017 bekrachtigd en gepubliceerd. De kosten zijn al in de begroting verwerkt.

Structureel/jaar	€ 0,0
------------------	-------

Bestaand en nieuwe huurwoningen

Woningbouwafspraken corporaties

In 2016 zijn er prestatieafspraken gemaakt met de woningbouwcorporatie Kennemer Wonen (in overleg met team Wonen) over de energiekwaliteit van de woningen. Tevens wordt bij de wijkaanpak projecten in de bestaande woningbouw Kennemer Wonen betrokken.

Doelstellingen zijn:

- Renovatie van 50 woningen naar de ambitie 'Nul op de meter' label;
- Minimaal 2 label verbeterstappen in het vastgoed met als doel: 25% label A, 50% label B, 25% label C en overig.

Gelijk aan de stimulering bij koopwoningeigenaren kan ook de woningbouwcorporatie gebruik maken van een financiële regeling voor met name pilots zodat ervaring kan worden opgedaan.

Structureel/jaar	€ 30.000,-
------------------	------------

6.2 Duurzaam ondernemen

Energiebesparing bedrijven

De inzet voor 2017 - 2020 is om energiebesparing bij bedrijven steviger op de kaart te zetten via het project 'Energieke regio'. In dit project worden bedrijven geselecteerd die het goede voorbeeld willen geven voor andere branchebedrijven. Deelname aan het project kost circa €7.500,- per jaar. De gemeente Bergen wil tevens het energielabel voor gebouwen stimuleren door bedrijven (10x) te voorzien van een energiescan met label. Hiervoor wordt een bijdrage gereserveerd van € 500,- per bedrijf (voor een 50% bijdrage in de kosten). Tevens wil de gemeente Bergen meer communiceren over de al behaalde successen (o.a. Nul-op de Meter panden).

Structureel/jaar	€ 12.500,-
------------------	------------

Keurmerken ECO XXI/Green Key/Fairtrade

Het beleid voor bewustwording duurzaamheid en het behouden van de keurmerken wordt voorgezet. Het onderstaande budget is nodig om de contributie van de keurmerken te betalen en aan de randvoorwaarden te kunnen voldoen (zoals het organiseren van een eerlijke winkelroute / en voldoen aan Fairtrade gemeente).

Structureel/jaar	€ 10.000,-
------------------	------------

Educatie

Scholen strijden onderling om de laagste energierekening (of afvalscheiding) en dat leidt tot bewustwording en energiebesparing. De gemeente Bergen ondersteunt dit project. De subsidie wordt besteed aan slimme meters, monitoring, maatwerkadviezen en toepassen van energiebesparende maatregelen. Het project wordt o.a. uitgevoerd door Energy Challenges, maar ook scholen kunnen hiervoor separaat een aanvraag indienen.

Structureel/jaar	€ 10.000,-
------------------	------------

Denktank / Duurzame heldenmarkt

Er wordt een Platform voor duurzame ondernemen opgericht die initiatieven / start-ups inbrengen om de gemeentelijke (energie + circulair) doelstellingen sneller te kunnen behalen. Het budget is gereserveerd voor uitvoeren van onderzoeken, marktverkenningen, beleggen van bijeenkomsten en faciliteren van dit platform.

Daarnaast wordt er jaarlijks een markt georganiseerd voor duurzame bedrijven, bewoners en burgercoöperaties. Doel hiervan is om bewoners en ondernemers kennis te laten nemen van duurzame producten en initiatieven. Tevens worden er ruimte geboden aan het promoten van lokale duurzame ondernemers.

Structureel/jaar	€ 15.000,-
------------------	------------

6.3 Duurzame gemeentelijke bedrijfsvoering

Verduurzaming eigen organisatie

Verduurzaming eigen vastgoed

Uit onderzoek moet blijken wat de investeringen zijn. Voor het toepassen van de maatregelen (bijvoorbeeld na-isolatie) moet mogelijk extra budget worden opgenomen in de begroting onderhoud vastgoed, wetende dat de meeste maatregelen een terugverdientijd hebben van minder dan 5 jaar.

Structureel/ jaar	PM
-------------------	----

Bouw een Duurzame organisatie

Aan de hand van het programma 'Bouw een Duurzame Organisatie' krijgt de organisatie inzicht in duurzaamheid. Dit resulteert in een heldere takenlijst intern en duidelijk inzicht in kansen.

Incidenteel 2017	€ 5.000,-
------------------	-----------

Duurzame openbare ruimte

Zon op eigen vastgoed

De gemeente Bergen heeft vastgoed in haar bezit waarvoor zij zelf de energierekening betaald. Voor deze panden is een investering in (dunne film) zonnepanelen rendabel. Eigen vastgoed (zoals gymlokalen, afval brengstations, brandweergarages, reddingbrigades en gebouwen op begraafplaatsen) worden nader onderzocht. De investering vanuit algemene middelen levert een structurele besparing op het exploitatiebudget Energie gemeentelijk vastgoed waarmee de extra kapitaallasten worden gedekt. In 2017 en later worden er nieuwe voorstellen aan het college voorgelegd.

Structureel/ jaar	€ 0,-
-------------------	-------

Haalbaarheidsonderzoek Zon-transferium / Zonnepark

In 2017 wordt verder onderzoek gedaan naar uitbreiding van locaties voor de aanleg van zonneparken op parkeerterreinen (zon-parkeren). De grotere parkeerterreinen worden niet het gehele jaar door intensief gebruikt waardoor een combinatie van parkeren en opwekken van duurzame energie goed mogelijk is. Tevens neemt de vraag naar elektrische oplaadpunten toe. De combinatie van zonne-energie en oplaadpunten voor elektrisch vervoer is goed mogelijk. Voor dit onderzoek zijn een aantal locaties in beeld. Deze moeten met de interne afdelingen besproken worden of ze daadwerkelijk geschikt zijn.

Structureel/jaar	€ 10.000,-
------------------	------------

Duurzame Energie Coöperatie Regio Alkmaar

Voor het ondersteunen van initiatieven (gemeenten/derden) ten behoeve van de opwekking van duurzame energie is in 2015 het revolverend stimuleringsfonds Duurzame Energie Coöperatie Regio Alkmaar opgericht. Hierdoor kan de realisatie van duurzame energieprojecten worden versneld. In het tweede kwartaal van 2015 heeft de aandelentransactie voor de windmolen Boekelermeer plaatsgevonden. In 2016 worden in DECRA-verband nieuwe projecten onderzocht, zo loopt er onderzoek naar een nieuwe zonneweide en een locatie voor de productie van biomassa / olifantsgras (Miscanthus).

Structureel/jaar	€ 5.000,-
------------------	-----------

Nieuwe laadpalen elektrisch vervoer

Er ligt een basisnetwerk voor laadpalen voor elektrisch vervoer. Via het samenwerkingsverband MRA-E kan de gemeente laadpalen aankopen. Voor de komende 4 jaar geldt een planning van het plaatsen van 5 tot 10 extra oplaadpalen per jaar. Voor het inrichten van de parkeerplek, aanschaf laadpalen etc. is jaarlijks circa € 7.500,- nodig.

Structureel/jaar	€ 7.500,-
------------------	-----------

Vanwege de enorme inspanning die geleverd moet worden om een energieneutrale gemeente te worden in 2030 en om de doelstelling voor het opwekken van duurzame energie in 2020 te halen, is het noodzakelijk om initiatieven die hieraan een belangrijke bijdrage leveren, financieel te ondersteunen. Gebleken is dat projecten vertragen omdat er geen voorinvestering kan worden gedaan. Het gaat dan vooral om marketingkosten om draagvlak te verkrijgen en deelnemers aan te trekken en om netaansluitkosten van Liander. Voorgesteld wordt om uit de algemene reserves een "Duurzaam investeringsfonds" van voldoende omvang beschikbaar te stellen. Uit dit fonds kunnen dan leningen en/of garanties worden verstrekt die nodig zijn om grote (voor) investeringen voor de initiatiefnemer te overbruggen. Een dergelijke gemeentelijke lening of garantie is veelal nodig is om andere financieringen (vanuit banksector) mogelijk te maken en/of om een rendabele business case te krijgen. Gedacht wordt aan het inzetten van een revolverend fonds van circa € 500.000,- (als een overbruggingskrediet voor voorinvesteringen). Door het inzetten van een overbruggingskrediet kan een multiplier van 10 tot 20 worden behaald.

Structureel/jaar	P.M.
------------------	------

6.4 Totaal overzicht benodigde budget

In onderstaande tabel worden de benodigde gelden per activiteit gegeven. De verdeling van de gelden voor 2017 zijn bij vaststelling van het duurzaamheidsbeleid door de raad in maart 2017 bepaald. Voor de jaren daarna kan een nadere verdeling in projecten worden gemaakt. Dit geschied in de jaarlijkse duurzaamheidsagenda door het college. Bij de vaststelling door de raad wordt middels een begrotingswijziging de gelden aan het budget Milieubeheer toegekend.

Tabel: Totaal overzicht programmakosten per onderdeel en per jaar.

nr.	projecten/activiteiten e.d.	2017	2018	2019	2020
1	Woningtype –Wijkgerichte aanpak bestaande koopwoningen	€ -	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000
2	DuurzaamBouwloket	€ -	€ 5.500	€ 5.500	€ 5.500
3	Subsidieregeling Energiebesparing bestaande bouw particulieren	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
4	Energieneutrale koopwoningen nieuwbouw	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000
5	Duurzaamheidslening Particulieren en VVE	€ -	€ -	€ -	€ -
6	Woningbouwafspraken corporaties	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000
7	Energiebesparing bedrijven Stg Energieke Regio	€ 12.500	€ 12.500	€ 12.500	€ 12.500
8	Keurmerken ECO XXI/Green Key/Fairtrade	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
9	Educatie	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
10	Project "Denktank"/Duurzame Heldenmarkt	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
11	Bouw een Duurzame organisatie	€ 5.000	€ -	€ -	€ -
12	Zon op eigen vastgoed	Rendabel krediet			
13	Haalbaarheidsonderzoeken Zon-transferium / Zonnepark / Biomassa, etc.	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
14	Duurzame Energie Coöperatie Regio Alkmaar	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
15	Nieuwe laadpalen elektrisch vervoer	€ 7.500	€ 7.500	€ 7.500	€ 7.500
	TOTAAL	€ 195.000	€ 225.500	€ 225.500	€ 225.500
	Structureel Klimaatbudget	€ 92.000	€ 91.000	€ 89.000	€ 88.000
	Gevraagd budget Duurzaamheidsbeleid	€ 103.000	€ 134.500	€ 136.500	€ 137.500

6.5. Borging

Binnen de gemeentelijke organisatie wordt duurzaamheid in verschillende rollen vertegenwoordigd. Zo heeft de gemeente een voorbeeldfunctie naar haar inwoners en ondernemers toe en is ze een stimulator om doelgroepen te bewegen duurzame maatregelen te treffen. Ze is een spin-in-het-web om goed op de hoogte te zijn van de wensen binnen de gemeente en als beleidsmaker draagt ze zorg voor het opnemen van duurzaamheid in beleidsdocumenten. Vervolgens moet ze als beleidsuitvoerder het beleid vertalen van papier naar praktijk.

Om dit duurzaamheidsbeleid in de gemeentelijke bedrijfsvoering en beleidsvorming in te bedden zal, naast een coördinator voor de uitvoering, een verantwoordelijke voor het duurzaamheidsbeleid in het college en in het directieteam moeten worden aangewezen. Omdat het duurzaamheidsbeleid wordt gecoördineerd vanuit het domein Ruimtelijke Ontwikkeling is het logisch om daarvoor de wethouder Milieu en de gemeentesecretaris aan te wijzen. Voor een succesvol gemeentelijk duurzaamheidsbeleid zullen echter ook de overige collegeleden, leden van het directieteam, afdelingshoofden en beleidsmedewerkers zelf actief duurzaamheid bij beleidsvorming en uitvoering moeten betrekken. Door alle raads-, college- en directievoorstellen te voorzien van een verplichte duurzaamheidsparagraaf wordt duurzaamheid in alle beleidsplannen geïntegreerd. Hierin worden de economische, ecologische en sociale consequenties van het voorstel weergegeven en tegen elkaar afgewogen.

De vertaling van de doelstellingen uit het duurzaamheidsbeleid naar concrete maatregelen krijgt ieder jaar gestalte in een duurzaamheidsagenda. Deze agenda wordt ieder jaar door het college vastgesteld. De verantwoording en evaluatie vinden plaats in de vorm van een jaarlijkse rapportage aan het einde van ieder kalenderjaar. Op basis van deze resultaten wordt bepaald of bijstelling dan wel aanscherping van de agenda noodzakelijk is. Tijdens de monitoring en evaluatie wordt onderzoek gedaan naar de mate waarin de maatregelen een bijdrage hebben geleverd aan de doelstellingen uit het duurzaamheidsbeleid.

De website van de gemeente is een belangrijk medium om de bewoners en ondernemers van onze gemeente op de hoogte te brengen van de projecten die worden uitgevoerd maatregelen om de duurzaamheidsdoelstellingen te bereiken. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van de lokale en social media om een zo groot mogelijk bereik te krijgen.

6.6. Lokale en regionale samenwerking

De gemeente Bergen werkt samen met diverse partners om de klimaatdoelstellingen te realiseren. Vooral in regionaal verband zijn een aantal overlegstructuren vastgelegd met de regiogemeenten.

Portefeuillehouderoverleg Regio Alkmaar, duurzaamheid

De gemeenten in de Regio Alkmaar (waaronder: Bergen, Castricum, Heerhugowaard, Heiloo, Langedijk) werken samen in het informatie-uitwisselingplatform, het portefeuillehouderoverleg Regio Alkmaar (PORA), duurzaamheid. Het PORA is op ambtelijk en bestuurlijk niveau actief. In het PORA wordt door bestuurders op strategisch niveau van gedachten gewisseld over actuele thema's. De informatie wordt op ambtelijk niveau uitgewisseld en verder uitgewerkt.

Duurzaam Bouwloket

De regio heeft haar krachten gebundeld en gezamenlijk op het gebied van duurzaamheid en energiebesparing in 2011 een regionaal digitaal energieloket geopend. Dit 'loket' is verder ingericht door het onafhankelijke adviesbureau het Duurzaam Bouwloket. De website van het Duurzaam Bouwloket bevat actuele, regionale informatie over energiebesparing. Op de website is aandacht voor lokale acties en campagnes en het geeft een overzicht van regionale bedrijven die energiebesparende maatregelen kunnen uitvoeren. Ook landelijke informatie en initiatieven zijn op de website te vinden.

Duurzame Energie-coöperatie Regio Alkmaar

De gemeenten in de regio Alkmaar hebben samen met de HVC de Duurzame Energie coöperatie Regio Alkmaar (DECRA) opgericht. Met het oprichten van DECRA is het niet alleen mogelijk lokale krachten te bundelen en burgers en bedrijven te ondersteunen bij het treffen van energieproducerende maatregelen, maar is het tevens mogelijk praktische sturing te geven aan de uitvoering van het energiebeleid van de regio Alkmaar. Met het oprichten van DECRA geeft de regio een krachtig signaal af aan de samenleving dat het haar ambities wil waarmaken en bereid is hiervoor 'de nek uit te steken'. DECRA is een ontwikkelingsbedrijf, dat duurzame initiatieven in de regio gaat starten of aanjagen. Voor ieder van die initiatieven wordt vervolgens een business case ontwikkeld, waarmee een rendabele productie van duurzame energie mogelijk is. Het gaat dan met name om de projecten die niet door de markt worden opgepakt.

Lokale duurzame ondernemers

Voor de uitvoering van het beleid wordt samengewerkt met duurzame ondernemers uit Bergen, BUCH gemeenten en regio. Hiervoor wordt middels een denktank innovatieve projecten geïnitieerd. ER zijn lokaal meerder duurzame ondernemers actief en Bergen wil gebruik maken van hun kennis en ervaring.

Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord

De Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord (RUD NHN) voert voor de regiogemeenten de taken op het gebied van de Wet milieubeheer uit en is adviseur op het gebied van klimaat en duurzaamheid. Zo heeft de RUD geholpen bij het opstellen van dit beleid en zal het ook ondersteuning bieden bij de uitvoering van de duurzaamheidsagenda voor wat betreft na-isolatie subsidieregeling bestaande bouw.

Stichting Bergen Energie

Stichting Bergen Energie (SBE) is een lokaal, duurzaam energiebedrijf. Een energiebedrijf dat lokaal duurzame energie produceert en levert. Het heeft de vorm van een coöperatie waarvan alle inwoners, bedrijven en instellingen van de gemeente lid kunnen worden. Bergen Energie werkt een aantal business cases en projecten uit op het gebied van bio-warmte, zonne-energie en windenergie. Op dit vlak wordt nauw samengewerkt met de gemeente. De gemeente stimuleert en faciliteert, Stichting Bergen Energie realiseert duurzame energie projecten.

Bijlagen

Bijlage 1: Monitoring ontwikkelingen energiegebruik en duurzame energieproductie tot 2020 (HVC)

Bijlage 2: Samenvatting interviews stakeholders en inloopbijeenkomst